

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО НАТО В УКРАЇНІ
КОНСУЛЬТАТИВНА МІСІЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ**

**МІЖНАРОДНА ТА НАЦІОНАЛЬНА
БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРИКЛАДНІ
АСПЕКТИ**

*Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 16 березня 2026 року)*

До 60-річчя ДДУВС

**У двох частинах
ЧАСТИНА II**

**INTERNATIONAL AND NATIONAL
SECURITY: THEORETICAL AND APPLIED
ASPECTS**

*Theses of the X International
scientific-practical conference
(Dnipro, March 16, 2026)*

**In two parts
PART II**

Дніпро
2026

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (зі змін. і допов.).
6. Криміналістична тактика: підручник. Бідняк Г. С., Кривокурс О. Г., Пиріг І. В. та ін. – Дніпро: ДДУВС, 2025. 252 с.
7. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень: підручник. М.М. Єфімов, І.В. Пиріг. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2022. 271 с.
8. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : колективна монографія. Одеса : Гельветика, 2020. 424 с.
9. Плетенець В. М., ін. Особливості взаємодії слідчих органів Національної поліції з підрозділами карного розшуку в підвищенні ефективності подолання протидії розслідуванню // Науковий вісник ДДУВС. 2023. № 2. С. 112–120.

Євген БІЛИЙ

курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної
поліції України

Науковий керівник:

Людмила КРИВДА

доцент кафедри кримінального
процесу та криміналістики
Одеського державного університету
внутрішніх справ (м. Одеса, Україна),
доктор філософії

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ В НІЧНИЙ ЧАС

Обшук належить до найбільш поширених і водночас найскладніших слідчих дій у кримінальному провадженні. Ефективність його проведення значною мірою залежить від дотримання тактичних рекомендацій та врахування специфічних умов здійснення. Особливу актуальність набуває питання тактики обшуку в нічний час, оскільки така слідча дія проводиться у виняткових випадках і потребує спеціальної підготовки та організації.

Конституція України гарантує кожному право на недоторканність житла, що означає недопустимість проникнення в житло чи інше володіння особи інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених Кримінально-процесуальним кодексом [1]. Відповідно до статті 234 Кримінально-процесуального кодексу обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини кримінального правопорушення, відшукування знарядь кримінального правопорушення або майна, здобутого внаслідок його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, за наявності достатніх обґрунтованих підстав вважати, що такі об'єкти або особи перебувають у певному житлі чи іншому володінні особи, на підставі ухвали слідчого судді, а у невідкладних випадках без такої ухвали з наступним зверненням до суду [1].

Проведення обшуку у нічний час з 22 до 6 години не допускається, крім невідкладних випадків, коли зволікання може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного, а також у разі здійснення кримінального провадження у порядку, визначеному статтею 615 КПК України [1]. Невідкладними випадками визнаються ситуації, за яких відкладення обшуку на ранковий або денний час може спричинити знищення доказів, зникнення особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, приховування викрадених цінностей або настання інших негативних наслідків для кримінального провадження [2].

Судова практика конкретизує розуміння невідкладності проведення обшуку в нічний час. У постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26 березня 2019 року у справі № 466/5051/16-к, провадження № 51-128км17, Суд зазначив, що з огляду на наявність об'єктивних підстав, які свідчили про можливість втрати речових доказів у разі відтермінування проведення обшуку на інший день, суд першої інстанції правильно визнав, що проведення на підставі ухвали слідчого судді обшуку в житлі за місцем проживання у нічний час, у період з 22 години 45 хвилин до 23 години 25 хвилин було обумовлено невідкладним випадком, у зв'язку з чим порушень вимог частини 4 статті 223 КПК не встановлено [3]. Це рішення підтверджує необхідність наявності конкретних фактичних

обставин, що обґрунтовують неможливість відкладення слідчої дії.

Аналогічну позицію висловив Касаційний кримінальний суд Верховного Суду у постанові від 30 серпня 2018 року у справі № 209/1095/16-к, провадження № 51-3044км18, зазначивши, що відсутність належної фіксації обшуку помешкання тягне за собою незаконність проведення вказаної слідчої дії [4]. Це підкреслює важливість не лише обґрунтування невідкладності, а й належного процесуального оформлення нічного обшуку.

До типових ситуацій, що виправдовують проведення обшуку в нічний час, належать випадки затримання особи безпосередньо після вчинення злочину, коли є підстави вважати, що в її житлі знаходяться знаряддя злочину або викрадене майно [5]. Також невідкладність може бути зумовлена отриманням оперативної інформації щодо наміру підозрюваного знищити докази або залишити місце проживання. В умовах воєнного стану додатковими підставами можуть бути відомості про зберігання зброї, боєприпасів, вибухівки або іншого майна, що становить загрозу безпеці [6].

Особливості правового режиму воєнного стану впливають на тактику проведення обшуку в нічний час. Підвищена криміногенна обстановка, можлива присутність зброї у населення, комендантська година та інші обмеження створюють додаткові ризики для учасників слідчої дії [6]. Водночас саме в період воєнного стану зростає кількість злочинів, пов'язаних з незаконним обігом зброї, мародерством, розкраданням гуманітарної допомоги, що вимагає оперативного реагування правоохоронних органів.

Підготовка до обшуку в нічний час вимагає особливої ретельності. Слідчий повинен зібрати вичерпну інформацію про об'єкт, на якому планується проведення слідчої дії. Важливо з'ясувати планування приміщення, кількість мешканців, їхній розпорядок дня, наявність технічних засобів охорони та інші обставини, що можуть вплинути на хід обшуку [7]. Окрему увагу потрібно приділити аналізу відомостей про особу, у якій проводитиметься обшук, її можливу реакцію на несподіване втручання в нічний час.

Формування слідчо-оперативної групи для нічного обшуку має враховувати специфіку цієї слідчої дії. До складу групи доцільно включати осіб, які мають досвід роботи в ускладнених умовах, здатні зберігати концентрацію уваги незалежно від часу доби та психологічно готові до можливих конфліктних ситуацій [8]. Кількість учасників визначається виходячи з площі обшукуваного приміщення, характеру шуканих об'єктів та передбачуваної складності слідчої дії.

Технічне забезпечення обшуку в нічний час набуває критичного значення. Обов'язковим є наявність потужних джерел освітлення, включаючи переносні прожектори, ліхтарики, налобні світильники для кожного учасника обшуку [9]. Необхідно передбачити автономні джерела живлення на випадок відсутності електроенергії або несправності мережі, що особливо актуально в умовах воєнного стану. Фото та відеотехніка повинна бути обладнана спалахами та пристосована для зйомки в умовах недостатнього освітлення [7]. Відеозапис обшуку в нічний час доцільно проводити безперервно, що дозволяє зафіксувати всі етапи слідчої дії та запобігти можливим скаргам на неправомірні дії слідчого [8]. Оператор повинен мати достатнє освітлення для якісної зйомки та бути готовим до роботи в обмеженому просторі приміщень. Важливо фіксувати не лише процес виявлення об'єктів, але й загальну обстановку, реакцію присутніх осіб, дотримання їхніх прав.

Психологічний фактор відіграє особливу роль при проведенні обшуку в нічний час. Несподіваність слідчої дії може викликати розгубленість особи, у якій проводиться обшук, що ускладнює для неї можливість швидко знищити чи приховати докази [10]. Водночас слідчий повинен бути готовим до підвищеної емоційності мешканців, їхнього обурення порушенням нічного спокою. Тому важливо на початковому етапі чітко та коректно пояснити підстави проведення обшуку саме в цей час, продемонструвати відповідне судове рішення.

Початковий етап обшуку в нічний час потребує особливої тактичної виваженості. Після проникнення до приміщення слідчий повинен переконатися в особах присутніх, що може бути ускладнено їхнім сонним станом [8]. Одразу після входження варто розмістити учасників слідчої дії таким чином, щоб забезпечити спостереження за всіма особами та можливими шляхами їх переміщення по об'єкту.

Роз'яснення прав та обов'язків особам, у яких проводиться обшук, має відбуватися спокійним тоном з урахуванням їхнього психоемоційного стану. Слідчий повинен пам'ятати, що нічний час не є підставою для обмеження процесуальних прав учасників слідчої дії [2]. Потрібно переконатися, що присутні особи усвідомлюють свої права та можуть повноцінно ними скористатися, незважаючи на час доби.

Безпосередній пошук під час нічного обшуку вимагає чіткої організації та

послідовності дій. Рекомендується використовувати метод суцільного обстеження приміщень з рухом від периферії до центру або навпаки [7]. Обмежена видимість навіть за наявності додаткового освітлення створює ризик пропуску важливих об'єктів. Тому доцільно застосовувати контрольну перевірку вже оглянутих ділянок іншим учасником обшуку.

Тактика пошуку в нічний час передбачає першочерговий огляд приміщень і місць, де найімовірніше можуть знаходитися шукані об'єкти. Наразі важливо не залишати без нагляду інші приміщення та присутніх осіб [5]. Якщо обшук проводиться одночасно в декількох кімнатах, необхідно забезпечити надійний зв'язок між групами обшуку та можливість швидкого реагування на виявлення важливих об'єктів.

Фіксація процесу та результатів обшуку в нічний час має свої особливості. Протокол повинен містити детальну інформацію про час початку та закінчення слідчої дії, обставини, що зумовили необхідність її проведення саме в нічний час [1]. Опис виявлених об'єктів має бути максимально докладним, з указівкою точного місця виявлення та індивідуальних ознак. Фотофіксація в умовах штучного освітлення потребує правильного налаштування експозиції та використання додаткових джерел світла для уникнення тіней та спотворень.

Таким чином, тактика проведення обшуку в нічний час є системою специфічних прийомів та методів, спрямованих на ефективне виявлення і вилучення доказів у специфічних умовах. Успішність такої слідчої дії залежить від якісної підготовки, належного технічного забезпечення, врахування психологічних особливостей нічного часу та неухильного дотримання вимог кримінального процесуального законодавства.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 30.01.2026).

2. Комаров І. М., Шепітько В. Ю., Удалова Л. Д. Криміналістика : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 718 с.

3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 26.03.2019 у справі № 466/5051/16-к, провадження № 51-128км17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 30.01.2026).

4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30.08.2018 у справі № 209/1095/16-к, провадження № 51-3044км18. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 30.01.2026).

5. Пиріг І. В., Карпенко М. О. Процесуальні та тактичні основи обшуку і виїмки у кримінальному провадженні : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.

6. Саган О. В. Особливості проведення слідчих дій в умовах правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 456–459.

7. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підручник. 6-те вид., переробл. та допов. Київ : Ін Юре, 2021. 560 с.

8. Щур Б. В., Карпенко М. О. Тактика проведення обшуку та виїмки : навч. посібник. Харків : Вид-во ХНУВС, 2018. 164 с.

9. Яремчук В. О. Обшук та виїмка у кримінальному провадженні : монографія. Харків : Право, 2020. 248 с.

10. Юхно О. О. Психологічні аспекти проведення слідчих дій : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 216 с.